

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

**Εκδήλωση για την παρουσίαση
των Εκθέσεων Θεματικών Ελέγχων
του Ελεγκτικού Συνεδρίου
(έτους 2021)**

I

Την σημερινή μας εκδήλωση τιμούν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κύριος Κωνσταντίνος Τασούλας, που θα απευθύνει λίγο μετά χαιρετισμό, ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, Υπουργοί, εκπρόσωποι των αρχηγών των κομμάτων, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, βουλευτές, δικαστικοί λειτουργοί, μεταξύ των οποίων και ο Γενικός Επίτροπος Επικρατείας των Διοικητικών Δικαστηρίων, η Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η ηγεσία ΟΤΑ και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, επιφανή μέλη της δημόσιας ζωής του τόπου, Καθηγητές Πανεπιστημίων, Ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί, διευθυντές εφημερίδων, αρθρογράφοι και δημοσιογράφοι. Τους ευχαριστούμε όλους για την τιμητική τους παρουσία. Παρευρίσκεται επίσης ο Γενικός Επίτροπος Επικρατείας με την ηγεσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, πολλά μέλη του Δικαστηρίου και ανώτατοι ή ανώτεροι δημόσιοι λειτουργοί του.

II

Με δύο νομοθετήματα που έτυχαν της ευρύτατης αποδοχής της Βουλής, το Ελεγκτικό Συνέδριο μεταρρυθμίστηκε εκ βάθρων. Τόσο στο δικαιοδοτικό του σκέλος όσο και στο ελεγκτικό. Η εκδήλωσή μας είναι αφιερωμένη στις μεταρρυθμίσεις που αφορούν τον έλεγχο.

Στα επτά δικαιοδοτικά Τμήματα του Δικαστηρίου προστέθηκαν άλλα τρία, με ελεγκτικό αντικείμενο. Το πρώτο από αυτά, που προεδρεύεται από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καταρτίζει το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων του Δικαστηρίου, επιλέγοντας τα θέματα των ειδικών θεματικών ελέγχων. Η Ολομέλεια εγκρίνει το πρόγραμμα το οποίο στη συνέχεια παρουσιάζεται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου στη Βουλή. Όχι προς έγκριση από τη Βουλή. Αλλά για να ακουστούν, με τη δέουσα

προσοχή, οι παρατηρήσεις των βουλευτών που θα εμπλουτίσουν την προσέγγισή μας. Τον τελευταίο λόγο τον έχει η Ολομέλεια του Δικαστηρίου.

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας, ήταν αναγκαίο η αντίληψη για τη θεματική των ελέγχων που διενεργεί το Ελεγκτικό Συνέδριο να εξελιχθεί. Να φύγει από το μερικό και το αποσπασματικό. Να προσεγγίσει το γενικότερο, το συνθετότερο, το συνολικότερο.

Οι περιορισμένες ελεγκτικές δυνάμεις του Δικαστηρίου δεν μπορεί να αναλώνονται σε μεμονωμένες και συμπτωματικές περιπτώσεις. Η κατευθυντήρια γραμμή μας είναι σε κάθε εκδήλωση του Δικαστηρίου η οικονομία, η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα. Με όσο το δυνατόν λιγότερα μέσα επιδιώκουμε το ευρύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Είναι μια μαθηματική εξίσωση, που την επιλύουμε κάθε χρόνο με μεγάλη προσοχή. Στους ελέγχους μας, αυτή η κατεύθυνση μας οδηγεί στην εξής στόχευση. Για να έχει χειροπιαστά, αισθητά και κυρίως ευρύτερα αποτελέσματα, η προσέγγιση του Ελεγκτικού Συνεδρίου στους ελέγχους του πρέπει να κατευθύνεται στον εντοπισμό συστημικών παθογενειών στη δημόσια διαχείριση. Παθογενειών που στοιχειοθετούν ένα ευρύτερο φαινόμενο, η θεραπεία του οποίου θα οδηγήσει σε ευρύτερης σημασίας αποτελέσματα.

Δεν μας ενδιαφέρει η πλημμυλής διαχείριση στο λιμενικό ταμείο Α όταν αυτό που γίνονται εκεί είναι μεμονωμένο και συμπτωματικό και η θεραπεία του θα ωφελήσει μόνο το συγκεκριμένο λιμενικό Ταμείο. Ο εσωτερικός ελεγκτής της Διοίκησης οφείλει να καταστέλλει τέτοια φαινόμενα. Όμως, οι περιορισμένες ελεγκτικές δυνάμεις του Δικαστηρίου για να έχουν πράγματι σπουδαίο οικονομικό αντίκτυπο θα διατεθούν όταν η κακοδιαχείριση σε ένα λιμενικό ταμείο αποτελεί εκδήλωση ενός αντιπροσωπευτικού φαινομένου κακοδιαχείρισης. Ενός φαινομένου που δεν αφορά ένα αλλά δυνάμει όλα ή έστω τα περισσότερα από ταμεία αυτά.

Αυτή είναι η νέα προσέγγιση, η νέα φιλοσοφία των ελέγχων μας, που προστέθηκαν στους προσυμβατικούς και τους κατασταλτικούς ελέγχους. Αυτοί οι δύο τελευταίοι εξορθολογίστηκαν και τέθηκαν σε νέο πλαίσιο. Παρέμειναν όμως στον πυρήνα τους αυτό που ήσαν. Έλεγχος νομιμότητας και ακρίβειας των λογαριασμών. Το πραγματικό νέο στους ελέγχους μας, εκτός από το νέο θεσμικό του πλαίσιο, είναι και η νέα θεματολογία στους ειδικούς θεματικούς ελέγχους του Δικαστηρίου. Είναι αυτοί ως προς τους οποίους το Ελεγκτικό Συνέδριο βρίσκεται σε διάλογο με τη Βουλή. Είναι αυτοί τους οποίους επιθυμούμε να παρουσιάσουμε στη συνέχεια της εκδήλωσής μας.

Η μεταρρύθμιση που περιέγραφα ψηφίστηκε από τη Βουλή, εφαρμόστηκε και αποδίδει καρπούς. Ο Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου έχει ήδη παρουσιάσει δύο φορές το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων στη Βουλή, στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας. Έχουν ήδη προστεθεί στα Ετήσια προγράμματα ελέγχων των ετών 2021 και 2022 θέματα ελέγχων που μας προτάθηκαν από τη Βουλή. Και κάτι πολύ σημαντικό επίσης, έχουν ήδη δημοσιευθεί 12 εκθέσεις θεματικών ελέγχων που περιέχουν 14 εκ των προγραμματισθέντων. Αναμένονται εντός των προσεχών εβδομάδων άλλες τέσσερις. Η Βουλή ήταν δίπλα μας, σεβόμενη την ανεξαρτησία μας, αλλά προσφέροντας την αντίληψη των βουλευτών για τα καίρια, επιτακτικά προβλήματα στη δημόσια διαχείριση, αντίληψη που σεβόμεθα και, εφόσον μπορούμε ακολουθούμε.

Ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων τόσο ως θεσμός αλλά και προσωπικώς ο ίδιος διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην προώθηση των σχέσεων της Βουλής με το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Ύστερα από τα όσα ανέφερα προκαταρκτικά, γίνεται κατανοητή η σημασία της παρουσίας στη σημερινή μας εκδήλωση του Προέδρου της Βουλής. Μπορώ συνεπώς τώρα να καλέσω τον Πρόεδρο της Βουλής κύριο Κωνσταντίνο Τασούλα να απευθύνει τον χαιρετισμό του στην εκδήλωσή μας.

Ακολουθεί ο χαιρετισμός του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων.

[Τον λόγο λαμβάνει πάλι ο Πρόεδρος του Ελ.Συν.. Ευχαριστεί τον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων..]

III

Στο δεύτερο μέρος της εκδήλωσής μας επιτρέψτε μου να αναφερθώ σε ζητήματα από την πράξη των νέων μας ελέγχων. Ας δούμε, πρώτα πιο συγκεκριμένα, τη θεματική των ελέγχων.

Διενεργήθηκαν έλεγχοι με αμιγώς δημοσιονομικό αντικείμενο όπως λ.χ. οι ακόλουθοι:

Τέλος ακίνητης περιουσίας: Συμμορφώνονται οι δήμοι με τις υποχρεώσεις είσπραξης και διάθεσης του τέλους; (ήδη Έκθεση 1/2021) Ενιαίο τέλος καθαριότητας και φωτισμού: Υπολογίζεται σωστά το τέλος ώστε να μην καταλήγει να μετατρέπεται σε φόρο; (ήδη Έκθεση 2/2021)
--

Παραλαβή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς: Υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις εσωτερικού ελέγχου ότι οι υπηρεσίες πράγματι παρασχέθηκαν; (ήδη Έκθεση 8/2021)

Προστατεύονται δεόντως τα πάγια περιουσιακά στοιχεία των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μέσω του Μητρώου Παγίων; (ήδη Έκθεση 11/2021)

Χρηματοδότηση από τις τράπεζες της πραγματικής οικονομίας: Η δημοσιονομική παρέμβαση του Κράτους συνέβαλε στην αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας; (ήδη Έκθεση 7/2021)

Κάλυψη υδρευτικών αναγκών νησιωτικών περιοχών: Είναι αποδοτική η λειτουργία μονάδων αφαλάτωσης; (ήδη Έκθεση 5/2021)

Τα κλειστά ελληνικά νοσήλια αποτελούν αξιόπιστο σύστημα τιμολόγησης νοσηλίων; (αναμένεται)

Ανεξάρτητοι Δημοσιονομικοί θεσμοί: Ποια προβλήματα εντόπισε το Ελεγκτικό Συνέδριο στην οργάνωση και λειτουργία τους; (αναμένεται)

Όμως, τη μεγάλη πρωτοτυπία των ελέγχων μας αποτέλεσε η θεματική ελέγχων που αναφέρεται στο κοινωνικό κράτος. Επιτρέψτε μου να αναφέρω μερικούς.

Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: Διασφαλίζεται ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλλά και ότι πληρούνται τα κριτήρια ένταξης σε αυτό; (ήδη Έκθεση 3/2021)

Έμφυλη βία: Πόσο συμβάλλει στην αποτελεσματική προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας η λειτουργία ξενώνων φιλοξενίας; (ήδη Έκθεση 4/2021)

Ειδική αγωγή και εκπαίδευση: Έχει οργανωθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών; (ήδη Έκθεση 9/2021)

Covid-19: Αδυναμίες στον ορισμό της εμβέλειας και τη διαχείριση της εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης σε μη επιδοτούμενους μακροχρονίως ανέργους (ήδη Έκθεση 10/2021)

Κοινωνική επανένταξη κρατουμένων: Πώς εκδηλώνεται η μέριμνα της Πολιτείας για την προσαρμογή τους στον κοινωνικό τους περιβάλλον και την επαγγελματική τους αποκατάσταση; (ήδη Έκθεση 12/2021)

Η ανταπόκριση δέκα νοσοκομείων του ΕΣΥ στην αυξημένη ζήτηση κλινών ΜΕΘ κατά το έτος 2020. (αναμένεται)

IV

Ας δούμε κάτι ακόμη πιο πρακτικό. Πώς εμφανίζονται, ποιο περιεχόμενο έχουν αυτές οι εκθέσεις; Θα ξεφυλλίσουμε οκτώ από αυτές, τις πιο πρόσφορες για εξοικείωση με την αισθητική και το περιεχόμενό τους. Αλλά πρώτα μια σύντομη συνολική επισκόπηση.

Όπως θα δείτε, μετά το Εξώφυλλο ακολουθεί η Σύνοψη σε μία σελίδα, με κίτρινη σκίαση (φόντο) όπου περιληπτικά ο αναγνώστης θα διαβάσει τα βασικά ευρήματα. Ακολουθεί η εισαγωγή όπου εξηγείται το ενδιαφέρον του αντικειμένου του ελέγχου και προδιαγράφεται η εμβέλεια και η μεθοδολογία του. Στη συνέχεια τα πορίσματα. Αυτά είναι από τέσσερα μέχρι επτά. Εμφανίζονται με λατινικούς αριθμούς σε περίληψη στην αρχή εκάστου, σε κοκκινοειδή σκίαση (φόντο), χάριν έμφασης, με την ανάλυση να ακολουθεί. Σε μπλε σκίαση (φόντο) επιλέξαμε κείμενα που διαφωτίζουν τον αναγνώστη, χωρίς να τον κουράζουν. Στο τέλος τίθενται τα συμπεράσματα και οι συστάσεις, σε κίτρινη σκίαση (φόντο). Οι συστάσεις μας θέλουμε να είναι ρεαλιστικές και άρα εφαρμόσιμες. Να μην στοιχειοθετούν επέμβαση της δικαστικής λειτουργίας στα έργα της εκτελεστικής. Και να στηρίζονται κατά τρόπο πρόδηλο στα ευρήματα του ελέγχου.

Ακολουθούν οι απόψεις της διοίκησης και του ελεγχόμενου φορέα που συνδημοσιεύουμε με την έκθεσή μας.

1.

Οι οκτώ εκθέσεις τώρα. Στις τρεις πρώτες θα είμαι πιο εκτενής.

Ξεκινούμε με το "Τέλος Ακίνητης Περιουσίας", ένα κλασσικό θέμα εσόδων. Το ερώτημα στο οποίο απαντήσαμε ήταν αν συμμορφώνονται οι δήμοι με τις υποχρεώσεις είσπραξης και διάθεσης του τέλους. Στην εισαγωγή εξηγούμε ότι το τέλος ακίνητης περιουσίας, το γνωστό ως ΤΑΠ, παρέχει, ως έσοδο υπέρ των δήμων, τη δυνατότητα μιας αυτοτελούς πηγής εσόδων για την κάλυψη των αναγκών τους. Όμως, η αποτελεσματικότητα του ΤΑΠ εξαρτάται από τη διαχειριστική ικανότητα των δήμων να το εισπράττουν από όλους τους υπόχρεους τακτικά και με επικαιροποιημένα στοιχεία. Αν δεν δύνανται ή αν αμελούν να εφαρμόσουν πλήρως τον νόμο, τα έσοδα που χάνονται θα κληθεί να τα καλύψει ο κρατικός προϋπολογισμός ή, αν αυτό δεν συμβεί, τότε ελλείψει πόρων οι δημότες θα στερηθούν δημοτικών υπηρεσιών που έπρεπε να τους παρέχονται.

Διαβάζω 3 από τα 5 πορίσματα του ελέγχου

Το πρώτο: «Οι δήμοι δεν έχουν πλήρη εικόνα των ακινήτων που βρίσκονται εντός της διοικητικής τους περιφέρειας και που βαρύνονται με το ΤΑΠ, ιδίως των μη ηλεκτροδοτούμενων, ούτε και των υποχρέων για την καταβολή του τέλους προσώπων.»

Το δεύτερο: «Οι δήμοι δεν έχουν σύστημα επαλήθευσης του δηλωθέντος λόγου εξαίρεσης ενός ακινήτου από το τέλος ακίνητης περιουσίας ούτε παρακολουθούν αν διατηρείται ο λόγος εξαίρεσης σε όσα ακίνητα χορηγήθηκε εξαίρεση.»

Το τρίτο: «Εντοπίστηκαν σοβαρές περιπτώσεις μη ορθού υπολογισμού του ΤΑΠ κυρίως λόγω μη επικαιροποίησης των τιμών ζώνης.»

Να σημειώσω ότι, για να εκτελεστεί αυτός ο έλεγχος, οι ελεγκτές μας χρειάστηκε να περπατήσουν στους δρόμους των δήμων για να επαληθεύσουν επί τόπου αν τα ανοικοδόμητα οικόπεδα που εντόπιζαν οι ίδιοι με τα μάτια τους είχαν όντως περάσει στα βιβλία του δήμου, ώστε να εισπράττεται το τέλος που αντιστοιχεί σ' αυτά. Κάτι που δείχνει τη στενή σύνδεση των ελέγχων που πραγματοποιούμε με τη ζωντανή πραγματικότητα.

2.

Άλλος σημαντικός έλεγχος με δημοσιονομικό αντικείμενο (αυτός αφορά έξοδα) αναφέρεται στην παραλαβή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς. Υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις ότι οι υπηρεσίες πράγματι παρασχέθηκαν;

Όπως εξηγούμε στην Εισαγωγή «Σε αντίθεση με τα δημόσια έργα και τις προμήθειες, για τα οποία, όταν διενεργούνται οι σχετικές πληρωμές, υπάρχει φυσική δυνατότητα επαλήθευσης, οι υπηρεσίες δεν αφήνουν ίχνη μετά την εκτέλεσή τους. Όταν ο υπόχρεος φορέας πληρώνει γι' αυτές, οι υπηρεσίες έχουν ήδη παρασχεθεί, τα υλικά ίχνη τους έχουν χαθεί και η μόνη δυνατότητα απόδειξης ότι πράγματι παρασχέθηκαν είναι βεβαιώσεις όσων με την προσωπική τους εμπειρία μπορούν να το βεβαιώσουν. Αυτό εγκυμονεί κινδύνους. Όχι αναγκαίως ότι η υπηρεσία δεν παρασχέθηκε καθόλου αλλά ότι δεν παρασχέθηκε με τα χρονικά, ποιοτικά ή ποσοτικά χαρακτηριστικά που έπρεπε να έχει και για τα οποία επιβαρύνθηκαν οι δημόσιοι πόροι.»

Αξίζει εδώ να δούμε, με προβολή ενός πίνακα που περιέχεται στη σχετική έκθεση, το εύρος των εργασιών αυτού του ελέγχου. Βλέπουμε λοιπόν ότι ο έλεγχος κάλυψε υπηρεσίες του τύπου φύλαξη, καθαριότητα, διαφήμιση, καλλιτεχνικά, απολύμανση, εκπαίδευση, και ότι ελέγχθηκαν συνολικά 298 συμβάσεις. Αυτό, για να αντιληφθούμε ότι οι έλεγχοί μας, μπορεί στο κείμενο της έκθεσης να φαίνονται μακροσκοπικοί, όμως στην ουσία τους στηρίζονται σε πολυάριθμα εξατομικευμένα ευρήματα, που όλα μαζί, αφού κατηγοριοποιούνται, συνθέτουν τα πορίσματα που βλέπετε στις εκθέσεις μας.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	Αριθμός συμβάσεων	Προϋπολογισμός	Χρηματικά εντάλματα
ΦΥΛΑΞΗ	55	10.477.031,47	197
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	99	8.100.564,69	568
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	42	256.096,84	55
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ	47	603.221,02	76
ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗ	34	5.217.318,63	99
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	21	126.220,92	53
ΣΥΝΟΛΟ	298	24.780.453,57	1.048

Διαβάζω ένα από τα τρία πορίσματα αυτού του ελέγχου:

«Από το περιεχόμενο των πρωτοκόλλων παραλαβής και από τον χρόνο σύνταξης τους δεν τεκμηριώνεται επαρκώς ότι οι υπηρεσίες παραλαμβάνονται κατόπιν ουσιαστικού ελέγχου.»

Όπως εξηγούμε, στο 50% περίπου των ελεγχόμενων φορέων διαπιστώθηκαν περιπτώσεις που τα πρωτόκολλα παραλαβής έχουν τυποποιημένο περιεχόμενο. Συμπληρώνονται μόνο τα τυπικά στοιχεία (τόπος, ημερομηνία, ονόματα μελών και αριθμός τιμολογίου του αναδόχου) και βεβαιώνεται απλώς ότι «... περατώθηκε καλώς η υλοποίηση των υπηρεσιών ...», χωρίς να περιγράφονται αναλυτικά οι παραλαμβανόμενες υπηρεσίες.

Για να δείτε κι εδώ, την ουσιαστικότητα των ελέγχων μας όταν ελέγξαμε τις μυοκτονίες, απεντομώσεις και την καταπολέμηση των κοριών στις φυλακές, αναζητήσαμε τα ποσοστά ικανοποίησης σε κλίμακα 1 (κατώτερο) 5 (ανώτερο) των κρατουμένων, του διοικητικού προσωπικού και των φυλάκων.

Ιδού το προϊόν της έρευνας:

	Κρατούμενοι	Διοικητικό Προσωπικό	Φύλακες
Μυοκτονία	3,76	4,43	3,18
Απεντόμωση	2,66	3,79	2,64
Καταπολέμηση κοριών	3,56	4,07	2,64

Και μερικές από τις συστάσεις που διατυπώσαμε:

«Η εντολή πληρωμής να συνοδεύεται από όλα τα δικαιολογητικά, από τα οποία να προκύπτει κατά περίπτωση ότι έγινε ουσιαστικός έλεγχος της προσήκουσας εκτέλεσης της σύμβασης. (Ως ουσιαστικό νοούμε αυτόν που γίνεται από τεχνικά αρμόδιο και ικανό όργανο όπου βεβαίως αυτό είναι χρήσιμο). Κάθε φορέας που παραλαμβάνει υπηρεσίες πρέπει να εκδίδει οδηγίες ορθής παραλαβής εν όψει και της ιδιαιτερότητας κάθε υπηρεσίας που πρόκειται να παραληφθεί. Κάθε επιτροπή παραλαβής πρέπει, εν όψει της παραλαβής που πρόκειται να διενεργήσει, να καταστρώνει και η ίδια την στρατηγική της και να την εκθέτει γραπτώς στο οικείο πρωτόκολλο, δηλαδή να εξηγεί γιατί η παραλαβή που θα πραγματοποιήσει έτσι όπως θα την πραγματοποιήσει διασφαλίζει και θωρακίζει τα συμφέροντα του δημοσίου».

3.

Η επόμενη έκθεση περιέχει τα πορίσματα ενός ελέγχου που μας ζητήθηκε από την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής: *«Χρηματοδότηση από τις τράπεζες της πραγματικής οικονομίας. Η δημοσιονομική παρέμβαση του Κράτους συνέβαλε στην αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής κανονικότητας;»* Εδώ στην Εισαγωγή έπρεπε να εξηγηθεί η βάση της ελεγκτικής δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Στην παράγραφο 2 της Έκθεσης αναφέρουμε:

«Το Κράτος, για την ανακεφαλαιοποίηση των ιδιωτικών τραπεζών, διέθεσε πλέον των 40 δισ. ευρώ οπότε οφείλει να ενεργήσει έτσι ώστε να αποτρέψει το ενδεχόμενο νέας. Αποκόμισε, ως αντάλλαγμα από τις ανακεφαλαιοποιήσεις μετοχές και ομόλογα, που ναι μεν λόγω της εμβάθυνσης της κρίσης κατά την παρελθούσα δεκαετία απώλεσαν την αξία τους, όμως το εναπομείναν, όσο ασήμαντο και να είναι συγκριτικά με τη ζημία που

προέκυψε, αποτελεί πάντως δημόσια περιουσία χρήζουσα προστασίας. Επιπλέον, για την αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, το Κράτος, με υπόσχεση εγγύησης μέχρι 24 δισ. ευρώ, συμμετέχει σε προγράμματα εξυγίανσης των ισολογισμών των τραπεζών, οπότε κι εδώ η δημοσιονομική εμπλοκή συνδέει αναγκαίως το Ελεγκτικό Συνέδριο με το όλο ζήτημα.»

Σ' αυτόν τον έλεγχο, έπρεπε ακόμη να εξηγήσουμε τα μέσα με τα οποία τον διενεργήσαμε. Όπως εξηγούμε στην παράγραφο 6 της Έκθεσης,

«Θεμελιώδες εργαλείο κατανόησης αυτού του τύπου ελέγχων συνιστά η αρχή της αναλογικότητας, όπως η αρχή αυτή έχει διαμορφωθεί στη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλά και, πέραν αυτού, στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αρχή δε αυτή χρησιμοποιείται όχι μόνο ως δομικό στοιχείο της ανάλυσης αλλά και ως όριο των εξουσιών εκτίμησης του ελέγχοντος φορέα, ήτοι του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως οργάνου ενταγμένου στη δικαστική λειτουργία, προκειμένου να μην υπερβεί τα όρια που τάσσονται σε αυτό από την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών.»

Όμως, να μη συγχέουμε την αρχή της αναλογικότητας όπως τη χειρίζονται τα δικαστήρια όταν δικαιοδοτούν και την ίδια αρχή όταν την εφαρμόζουμε στον έλεγχο. Εδώ η αρχή αυτή γίνεται πολύ ουσιαστικότερη. Αγγίζει την υλική θα λέγαμε πραγματικότητα. Θα ήθελα την προσοχή σας γιατί η διάκριση είναι λεπτή αλλά σε αυτήν κρύβεται όλη η προστιθέμενη αξία της δράσης ενός ελεγκτικού οργάνου σε σχέση με τη δικαστική προσέγγιση. Όπως εξηγούμε:

Ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας στον έλεγχο διεξάγεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε δύο κατά βάση χρονικά σημεία: πρώτον, κατά τη σύλληψη του επιλεγέντος μέτρου προς επίτευξη του σκοπού που τίθεται από το πολιτικό όργανο και, δεύτερον, ύστερα από την εφαρμογή του μέτρου αυτού, με βάση τα αποτελέσματα που πράγματι παρήγαγε αφού εφαρμόστηκε. Το πρόγραμμα Ηρακλής παραδείγματος χάριν, το οποίο επέλεξε η Κυβέρνηση για να επανέλθουν οι σημαντικές τράπεζες στην κανονικότητα, μπορεί κατά τη σύλληψή του να αξιολογηθεί ως προς την προσφορότητα, την αναγκαιότητα ή την επάρκειά του, και να διαπιστωθεί ότι, αν και πρόσφορο, εντούτοις δεν ήταν αναγκαίο, γιατί οι τράπεζες μπορούσαν μόνες τους να θεραπεύσουν το πρόβλημά τους, ή δεν ήταν επαρκές εφόσον η συστημική παθογένεια δεν θεραπεύεται πλήρως με αυτό. Το ίδιο πρόγραμμα μπορεί κατά την εφαρμογή του να αξιολογηθεί αν κατά την εξέλιξη των τιτλοποιήσεων εμφανίστηκαν προβλήματα, λ.χ. αλλοιώσεις των βασικών δεσμεύσεων πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η έγκριση από τα ενωσιακά όργανα, ή υγειονομική κρίση που προκάλεσε απρόβλεπτη ύφεση, οπότε θα

διερευνηθεί αν κατά την εφαρμογή του υπήρξε πρόβλημα που δεν εντοπίστηκε και επιλύθηκε εγκαίρως.

Διαβάζω τα τέσσερα πορίσματα αυτού του ελέγχου, που αναπτύσσονται στις 60 σελίδες της εκτενούς αυτής Έκθεσης, της εκτενέστερης όλων.

Πόρισμα πρώτο: «Παρά τη σοβαρή δημοσιονομική εμπλοκή του Κράτους υπέρ των τραπεζών, εξακολουθούν να υφίστανται χαρακτηριστικές αποκλίσεις από τη χρηματοπιστωτική κανονικότητα. [Κι εδώ να πω ότι εξηγούμε στην έκθεση τι σημαίνει για μας χρηματοπιστωτική κανονικότητα με τρόπο απλό, που δείχνει ποια μπορεί να είναι η συμβολή του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην παρουσίαση κατά κατανοητό τρόπο στην Βουλή και την κοινή γνώμη φαινομενικά απροσπέλαστων τεχνικών ζητημάτων που όμως συνδέονται, όπως το πρόγραμμα Ηρακλής, με αναλήψεις υποχρεώσεων δισεκατομμυρίων. Να ευχαριστήσω κλείνοντας την παρένθεση τον κ. Ζαββό πρώην Υφυπουργό και τον κύριο Στουρνάρα Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για την τεχνική υποστήριξη που μας παρέσχον] Το γεγονός αυτό δικαιολογεί κατ' αρχήν την περαιτέρω επέμβαση του Κράτους ως δημόσιας εξουσίας που επιδιώκει τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος της πλήρους αποκατάστασης της χρηματοπιστωτικής κανονικότητας.»

Πόρισμα δεύτερο: «Υφίστανται τουλάχιστον τρία εξαιρετικού χαρακτήρα αίτια που εξηγούν τη μειωμένη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας από τις τράπεζες: (i) τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, (ii) η λεγόμενη αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, και (iii) η ηθική χαλάρωση λόγω καθυστερήσεων στη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων των κόκκινων δανείων. Τα αίτια αυτά στοιχειοθετούν επιτακτική ανάγκη ικανή να δικαιολογήσει την επέμβαση του Κράτους προς άρση τους.»

Πόρισμα τρίτο: «Η Πολιτεία έχει θεσπίσει μέτρα για την πλήρη αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Σε αυτά συγκαταλέγονται: (i) η παράταση του χρόνου λειτουργίας του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, (ii) η θέσπιση και η εν συνεχεία επέκταση του προγράμματος Ηρακλής προς στήριξη των τραπεζών προκειμένου να απαλλαγούν από τα κόκκινα δάνεια που βαρύνουν τους ισολογισμούς τους, (iii) η καταπολέμηση της ηθικής χαλάρωσης με τον εντοπισμό των στρατηγικών κακοπληρωτών και την προστασία των ευάλωτων οφειλετών τραπεζών και (iv) η διευθέτηση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης ώστε να μην προκαλεί στρέβλωση στη συμπεριφορά των τραπεζών.»

Πόρισμα τέταρτο: «Αναλύοντας τα ληφθέντα μέτρα υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, διαπιστώνεται ότι (i) το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας δεν έχει τις δέουσες αρμοδιότητες προς

αντιμετώπιση των εντοπισθέντων προβλημάτων, (ii) το πρόγραμμα Ηρακλής παρά την προσφορότητά του για την αποαναγνώριση των κόκκινων δανείων από τον ισολογισμό των τραπεζών χρήζει κατά την εφαρμογή του διαρκούς παρακολούθησης ώστε να αποδώσει τα αναμενόμενα χωρίς επέλευση δημοσιονομικής θυσίας και (iii) επιβάλλονται παρεμβάσεις ώστε να θεραπευθεί η ηθική χαλάρωση και εν γένει να αρθούν τα εμπόδια που οδηγούν τις τράπεζες σε επιφυλακτικές πολιτικές δανειοδότησης.»

Και τέλος μερικές από τις συστάσεις μας:

«Η επίλυση του προβλήματος των κόκκινων δανείων ως προς την πτυχή του προβλήματος που αναφέρεται στη δυσχέρεια ρευστοποίησης των εξασφαλίσεων δεν είναι αμιγώς τεχνικό ζήτημα που επιλύεται με βάση την αρχή της αποτροπής της ηθικής χαλάρωσης αλλά και κοινωνικό όπου προέχουν οι πολιτικές εκτιμήσεις. Πρέπει να εξετασθεί, με ανάλυση κόστους οφέλους αμερόληπτη και πειστική, κατά πόσον το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, εφόσον αντιμετωπίζεται από την πολιτική εξουσία η συνέχιση της λειτουργίας του και μετά το 2022, μπορεί να θεωρηθεί ως κατάλληλο μέσο προς πλήρη αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη χώρα. Στην κρατική μηχανή πρέπει να υφίσταται η δέουσα δομή και η επαρκής γνώση ώστε να παρακολουθούνται πλήρως τα ζητήματα που εθίγησαν στην παρούσα Έκθεση, με δυνατότητα άμεσης αντίδρασης ακόμη και διά της ασκήσεως νομοθετικής πρωτοβουλίας.»

4.

Ας δούμε τώρα πιο συνοπτικά πέντε από τις Εκθέσεις μας με τη νέα θεματική των ελέγχων μας «Κοινωνικό Κράτος δικαίου».

Το θέμα της πρώτης έκθεσης που παρουσιάζουμε είναι χαρακτηριστικό της εξέλιξης που συντελείται στην θεματική των ελέγχων μας: «Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: Διασφαλίζεται ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλλά και ότι πληρούνται τα κριτήρια ένταξης σε αυτό;»

Το δεύτερο σκέλος, αν πληρούνται τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα, είναι καθαρά δημοσιονομικό: αν εκταμιεύεται νομίμως ή μη το δημόσιο χρήμα, αν πιο συγκεκριμένα μη δικαιούχοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, εισπράττουν αντικανονικά την ενίσχυση.

Το πρώτο σκέλος είναι όμως πρωτότυπο. Εδώ ερωτάται αν εντάσσονται στο πρόγραμμα όλοι όσοι θα έπρεπε. Αν κάποιες κατηγορίες μένουν εκτός αυτού ενώ κατά τη λογική και πολιτική στόχευση του μέτρου

δεν θα έπρεπε να παραλειφθούν. Εδώ δηλαδή δεν τίθεται ζήτημα παράνομης εκταμίευσης, αλλά εκταμιεύσεων που δεν γίνονται αλλά που, χάριν της αποτελεσματικότητας του προγράμματος, θα έπρεπε να γίνονταν.

5.

Παρόμοιο ζήτημα αντιμετωπίσαμε στην Έκθεση «Covid 19: αδυναμίες στον ορισμό της εμβέλειας και τη διαχείριση της εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης σε μη επιδοτούμενους μακροχρονίως ανέργους».

Κι εδώ μας απασχόλησε η ορθή πληθυσμιακή στόχευση του προγράμματος ενόψει των σκοπών του. Ήταν σαφής ο ορισμός του μακροχρονίως ανέργου; Μήπως εντάχθηκαν κατηγορίες που είχαν κάποια εισοδήματα και δεν εντάχθηκαν άλλες που είχαν λιγότερα;

Τα ευρήματά μας αντανακλώνται στις συστάσεις που διατυπώσαμε:

«Πριν από τη θέση σε εφαρμογή κάθε νέου μέτρου ενίσχυσης των ανέργων πρέπει να προηγείται διεξοδική επεξεργασία των οικείων διατάξεων, ώστε το μέτρο να εντάσσεται κατά συνεκτικό τρόπο στο υφιστάμενο πλαίσιο επιδοτήσεων από τον ΟΑΕΔ και οι ενισχύσεις να είναι πλήρως στοχευμένες. Εξίσου αναγκαία είναι η προηγούμενη της εφαρμογής του νέου μέτρου διαρρύθμιση των βασικών διαδικαστικών ζητημάτων που άπτονται της υλοποίησής του και η κατάλληλη παραμετροποίηση των πληροφοριακών συστημάτων. Τα πορίσματα του ελέγχου πρέπει να αξιοποιηθούν επ' ωφελεία όσων εξαρτούν την αξιοπρεπή διαβίωσή τους από τις στοιχειώδεις παροχές του ΟΑΕΔ. Κατά τον τρόπο αυτό, ο Οργανισμός δεν θα υποχρεώνεται να αναζητεί εκ των υστέρων τα τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά από, ούτως ή άλλως, οικονομικώς ευάλωτους πολίτες.»

6.

Από την Έκθεσή μας για την «Έμφυλη βία: πόσο συμβάλλει στην αποτελεσματική προστασία των θεμάτων έμφυλης βίας η λειτουργία ξενώνων φιλοξενίας;», θα διαβάσω μόνο, γιατί είναι ιδιαζόντως ενδεικτικά, ορισμένα από τα 7 πορίσματα:

Το δεύτερο: «(...) κατά τις περιόδους του εγκλεισμού λόγω της υγειονομικής κρίσης ο αριθμός των αιτημάτων φιλοξενίας στους Ξενώνες δεν ήταν ανάλογος του αυξημένου αριθμού των περιπτώσεων της έμφυλης βίας.»

Το πέμπτο: *«Διαπιστώθηκαν επίσης σημαντικές ελλείψεις στη στελέχωση των Ξενώνων και κενά στην κατάλληλη εποπτεία και επιμόρφωση του προσωπικού τους.»*

Και το έβδομο: *«Η διεύρυνση του πληθυσμού που εξυπηρετείται από τους Ξενώνες ώστε να συμπεριλάβει τα θύματα πολλαπλών διακρίσεων δημιούργησε πρόσθετες ανάγκες.»*

7.

Εκτός από τα θύματα της φτώχειας, της ανεργίας, της έμφυλης βίας, το Ελεγκτικό Συνέδριο ασχολήθηκε στους ελέγχους του με δύο ακόμη ιδιαίτερης σημασίας κοινωνικά θέματα. Την εκπαίδευση των παιδιών με μεγάλες μαθησιακές δυσκολίες και την επαγγελματική κατάρτιση των κρατούμενων για να εξασφαλίζεται η ομαλή επάνοδός τους στην κοινωνία.

Και πρώτα τα παιδιά με μεγάλες μαθησιακές δυσκολίες: Η έκθεσή μας είχε τον τίτλο: *«Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση: Έχει οργανωθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών;»*

Εξηγούμε στην Εισαγωγή το διακύβευμα:

«Η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της υποχρεωτικής και δωρεάν δημόσιας παιδείας. Η πολιτεία δεσμεύεται τόσο από το Σύνταγμα, όσο και από τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, να διασφαλίζει σε όλους τους πολίτες με αναπηρία και/ή διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ίσες ευκαιρίες για πλήρη συμμετοχή και συνεισφορά στην κοινωνία, με κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους στη μόρφωση και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη.»

Να τονίσουμε ιδιαίτερος το δεύτερο πόρισμα του ελέγχου:

«Η διαδικασία αξιολόγησης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την επιλογή του κατάλληλου για αυτά εκπαιδευτικού περιβάλλοντος δεν ολοκληρώνεται εντός του ίδιου σχολικού έτους, με αποτέλεσμα σημαντικός αριθμός από τα παιδιά αυτά να στερείται της ανάλογης υποστήριξης.»

Και συναφώς με το δεύτερο, να τονίσουμε ακόμη και το τέταρτο πόρισμα:

«Παρά τις θετικές γνωματεύσεις, δεν παρέχεται σε όλα τα παιδιά που έχουν ανάγκη, σύμφωνα με τις γνωματεύσεις αυτές, η απαιτούμενη ειδική

αγωγή και εκπαίδευση. Αυτό οφείλεται στις σημαντικές ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό και εξοπλισμό.»

Τι σημαίνουν αυτές οι διαπιστώσεις; Γιατί τις τονίζουμε; Σημαίνουν ότι απέχουμε πολύ από το διεθνές standard, το πιο ανθρώπινο για τους γονείς τους οποίους κατανοούμε αλλά και το πιο εύλογο, για τα παιδιά της ειδικής αγωγής τα οποία έχουν τεράστια περιθώρια βελτίωσης. Το καθένα τους να έχει εγκαίρως μια ειδική γνωμάτευση για τις συγκεκριμένες μαθησιακές του ανάγκες. Στο καθένα τους να παρέχονται άμεσα, στην ευαίσθητη κρίσιμη ηλικία, που δεν επιδέχεται εκ των υστέρων διορθώσεις, τα μέσα για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών. Και όλα αυτά με συνεχείς επικαιροποιήσεις.

8.

Η τελευταία έκθεση που θα σας παρουσιάσω έχει τίτλο «Κοινωνική Επανάταξη Κρατουμένων: Πώς εκδηλώνεται η μέριμνα της Πολιτείας για την προσαρμογή τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον και την επαγγελματική τους αποκατάσταση;»

Εδώ δεν θα σας κουράσω. Την επέλεξα γιατί σε αυτήν (στην εισαγωγή της) καταδεικνύεται η χρησιμότητα της συνέργειας ενός ανώτατου δικαστηρίου, όπως είναι το Ελεγκτικό Συνέδριο, με έναν ανώτατο ελεγκτικό θεσμό. Όπως επίσης είμαστε και όπως δεν είναι κανένας άλλος ομόλογός μας στην Ευρώπη.

Στην Εισαγωγή εξηγούμε ότι η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει ασχοληθεί επανειλημμένα, επ' αφορμή και ελληνικών υποθέσεων, με τις συνθήκες κράτησης, λαμβάνοντας υπόψη ζητήματα όπως ο υπερπληθυσμός των φυλακών, η ιατρική φροντίδα, η δυνατότητα προαυλισμού, τυχόν έλλειψη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, οι συνθήκες υγιεινής κ.ά..

Και λίγο μετά συγκεκριμενοποιούμε ως εξής τη στόχευση του ελέγχου μας για την επαγγελματική κατάρτιση των φυλακισμένων:

«Κανένας φυλακισμένος δεν πρέπει να θεωρείται ως χαμένη υπόθεση από τα σωφρονιστικά συστήματα των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αυτή τη βασική αρχή έχει υιοθετήσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όταν, ερμηνεύοντας το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, κρίνει ότι η πίστη στην αξία του ανθρώπου επιβάλλει να αναγνωρίζεται, ακόμη και στον πιο στυγνό εγκληματία, ότι

διατηρεί ένα περιθώριο βελτίωσης. Αυτή τη βελτίωση, που γίνεται αντιληπτή ως δυνατότητα κοινωνικής επανένταξης, οφείλει να επιδιώκει το σωφρονιστικό σύστημα των δημοκρατικών κοινωνιών του Συμβουλίου της Ευρώπης, προωθώντας τα κατ' εξοχήν εργαλεία επανένταξης της ευρύτατης κατηγορίας των κρατουμένων, ήτοι την εκπαίδευσή τους, όπου είναι εφικτή και την επαγγελματική τους κατάρτιση, όπου είναι χρήσιμη. Το ενδιαφέρον του ελέγχου που πραγματοποίησε το Ελεγκτικό Συνέδριο συνίσταται στην αναζήτηση του αν η Ελλάδα ευθυγραμμίζεται στο σωφρονιστικό της σύστημα με τα ανωτέρω ιδεώδη.»

V

Τρεις επισημάνσεις, πριν ολοκληρώσουμε.

Πρώτη επισημάνση: Οι έλεγχοι που περιγράφηκαν δεν είναι αυστηρώς έλεγχοι νομιμότητας. Είναι κυρίως έλεγχοι αποδοτικότητας, οικονομικότητας, αποτελεσματικότητας. Και δεν είναι καθόλου, να το τονίσουμε αυτό με όλη την ένταση, δεν είναι καθόλου έλεγχοι σκοπιμότητας. Τους σκοπούς τους θέτει η πολιτική ηγεσία. Αρκεί να υπάρχουν και να μην είναι αντιφατικοί. Το Ελεγκτικό Συνέδριο χρησιμοποιεί ως εργαλείο του την αρχή της αναλογικότητας. Διαπιστώνει αν τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη των σκοπών ήταν πρόσφορα και επαρκή, αν χρησιμοποιήθηκαν σωστά, αν επέφεραν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Με άλλα λόγια αν τα χρήματα του φορολογούμενου που ξοδεύονται πιάνουν τόπο.

Δεύτερη επισημάνση: Η καθοριστική σημασία της συμμετοχής του ελεγχόμενου στη διαμόρφωση του περιεχομένου της έκθεσης. Οι εκθέσεις που εκδίδουμε με τη διαδικασία που περιγράφηκε δεν είναι δικαστικές αποφάσεις. Τα προσχέδιά τους κοινοποιούνται στον ελεγχόμενο και αναμένουμε από αυτόν να δει το περιεχόμενό τους με εύλογο σκεπτικισμό. Να τα αμφισβητήσει όπου πιστεύει ότι τον αδικούμε. Και με καλή πίστη, με σεβασμό του Ελεγκτικού Συνεδρίου, να μας αποδείξει εκεί όπου διαφωνεί γιατί έχει αυτός δίκιο και όχι το προσχέδιο της έκθεσης. Έτσι μόνο θα καταλήξουμε σε έκδοση Εκθέσεων στις οποίες οι συστάσεις μας θα γίνουν σεβαστές από όλους. Σε κάθε περίπτωση επισυνάπτουμε στο κείμενο της δικής μας Έκθεσης, τις απόψεις του ελεγχόμενου φορέα της διοίκησης.

Επισημάνση τρίτη: Οι εκθέσεις μας αυτές δεν επιφέρουν άμεσα νομικές κυρώσεις. Μόνο συστάσεις διατυπώνονται. Γι' αυτό και η επιτυχία των Εκθέσεων στηρίζεται στην αποδοχή των συστάσεων από τον ελεγχόμενο. Οι συστάσεις πρέπει να είναι προδήλως βάσιμες και πειστικές. Να εκθέτουν σε κριτική λόγω των ιδιοτήτων τους αυτών τις αρχές που τις

απορρίπτουν ή που υπεκφεύγουν/ Όμως αυτό δεν αρκεί. Αναμένουμε από την Κυβέρνηση να παίρνει θέση επ'αυτών. Αναμένουμε από τη Βουλή, όπως προβλέπεται στον Κανονισμό της, να μας ακούει όπου κρίνει οτι είναι αναγκαίο. Αναμένουμε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να μη θεωρούν τις εκθέσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που στηρίζονται σε βαθύτατη έρευνα επί εκατοντάδων περιπτώσεων, ως μία έκθεση κοινή, όπως όλες οι άλλες.

Με αυτές τις τρεις επισημάνσεις, ήλθε η ώρα να ευχαριστήσω τους παρισταμένους για την προσοχή τους. Εύχομαι να συμφωνήσουμε ότι τους νέους ελέγχους του Ελεγκτικού Συνεδρίου τους χρειάζεται η δημόσια διαχείριση και ότι η συνέχιση και ενίσχυσή τους θα είναι για το καλό του τόπου.

Σας ευχαριστώ για την παρουσία σας και την προσοχή σας.